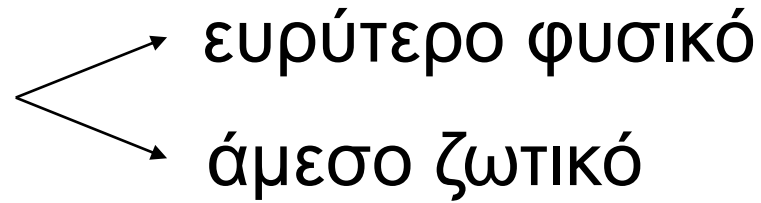

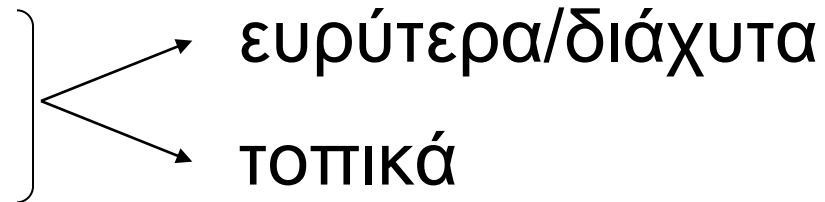
Στάσεις και πρόσληψη της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης σε τοπικό και διευρυμένο επίπεδο αναφοράς

Αγγελική Κωνσταντινοπούλου
Βασίλης Παυλόπουλος

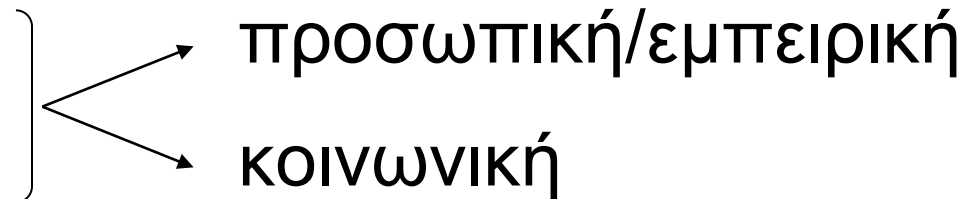
περιβάλλον

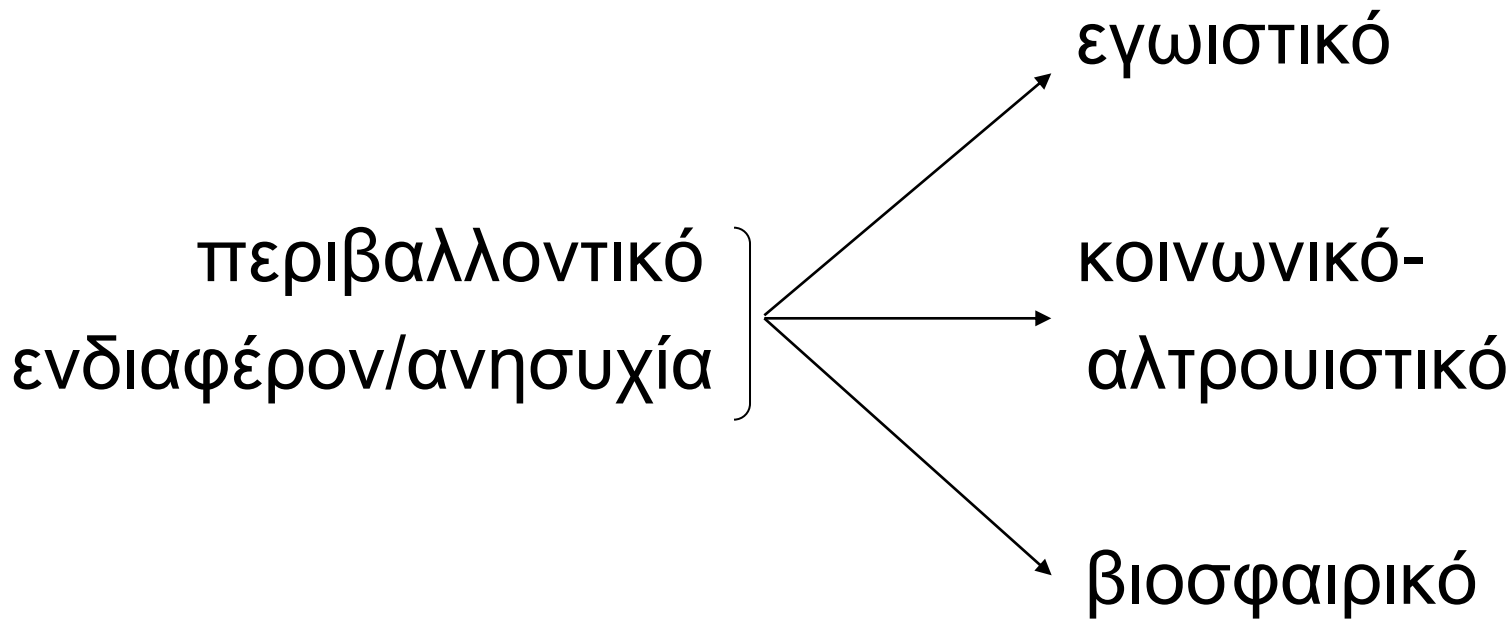
περιβαλλοντικά
προβλήματα

προέλευση
αναπαραστάσεων

Το διευρυμένο μοντέλο της ενεργοποίησης του κανόνα (Stern et al., 1993)

Ερευνητικοί στόχοι

Διερεύνηση της επίδρασης της απόστασης της περιοχής κατοικίας από ΧΥΤΑ:

- στην αντίληψη γενικότερης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης της περιοχής κατοικίας, της Αττικής, της Ελλάδας και του πλανήτη,
- στην αντίληψη της σοβαρότητας των επιπτώσεων του προβλήματος των απορριμμάτων για τον εαυτό, το μέσο κάτοικο της Αττικής και την επόμενη γενιά,
- στην αξιολόγηση της ιεράρχησης 8 επιμέρους επιπτώσεων όσον αφορά την προτεραιότητα επίλυσης,
- στην προτίμηση ανάμεσα στην άμεση αντιμετώπιση των τοπικών συνεπειών ή στη μακροπρόθεσμη συνολικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος.

Μέθοδος

- **Δείγμα**

- 122 κάτοικοι του Λεκανοπεδίου Αττικής
- Μ.Ο. ηλικίας: 25,60 έτη
- 59 άνδρες, 63 γυναίκες
- 55 άτομα «κοντά σε ΧΥΤΑ» (ΥΠΕ)
- 67 άτομα «μακριά από ΧΥΤΑ» (ΧΠΕ)

- **Μέσο συλλογής δεδομένων**

- αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο

Αποτελέσματα και Συζήτηση

Ερευνητικό ερώτημα 1

Αντίληψη του βαθμού περιβαλλοντικής επιβάρυνσης για τέσσερα επίπεδα τοπικής ευρύτητας:

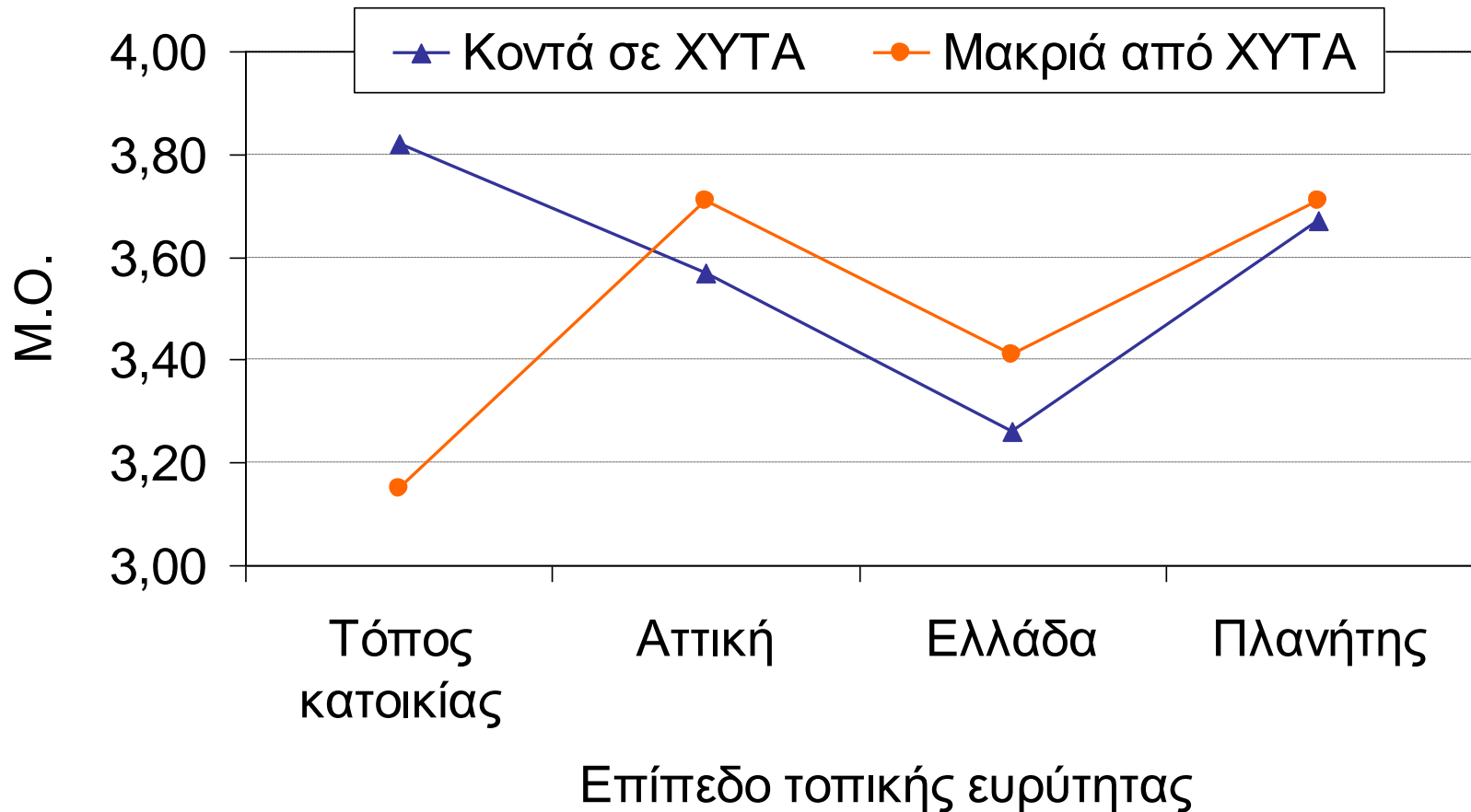
- της περιοχής κατοικίας
- της Αττικής
- της Ελλάδας
- του πλανήτη

Ερευνητικά δεδομένα από διάφορες χώρες δείχνουν ότι (Uzzell, 2000. Dunlap et al., 1993. Gooch, 1995):

- αφενός, τα περιβαλλοντικά προβλήματα τείνουν να γίνονται αντιληπτά ως πιο σοβαρά όσο διευρύνεται το τοπικό επίπεδο αναφοράς,
- αφετέρου, η ύπαρξη τοπικών περιβαλλοντικών προβλημάτων σχετίζεται με υψηλότερο βαθμό αντιλαμβανόμενης τοπικής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης.

Αλληλεπίδραση του επιπέδου τοπικής ευρύτητας και της απόστασης της περιοχής κατοικίας από ΧΥΤΑ πάνω στους μέσους όρους της προσλαμβανόμενης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης

- Η ομάδα «κοντά σε ΧΥΤΑ» ανέφερε πολύ υψηλότερο μέσο όρο περιβαλλοντικής επιβάρυνσης της περιοχής κατοικίας από ότι η ομάδα «μακριά από ΧΥΤΑ».
- Αντίθετα για τα άλλα τρία επίπεδα τοπικής ευρύτητας η ομάδα «μακριά από ΧΥΤΑ» ανέφερε ελαφρώς υψηλότερους μέσους όρους αντιλαμβανόμενης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης συγκριτικά με την ομάδα «κοντά σε ΧΥΤΑ».
- Οι μέσοι όροι των δύο ομάδων μεταξύ περιοχής κατοικίας και Αττικής παρουσιάζουν αντίστροφη τάση, ενώ το προφίλ των μέσων όρων των δύο ομάδων μεταξύ των επιπέδων Αττική και Ελλάδα και των επιπέδων Ελλάδα και πλανήτη είναι το ίδιο.

- Οι αντιλήψεις των δύο ομάδων συγκλίνουν όσον αφορά τα κοινά αντικείμενα και αποκλίνουν όσον αφορά το αντικείμενο που είναι διαφορετικό (διαφορετική εμπειρία).
- Τα υψηλά επίπεδα προσλαμβανόμενης επιβάρυνσης σε επίπεδο πλανήτη συμβαδίζουν με τα διεθνή ερευνητικά δεδομένα.
- Γενικά «ρεαλιστικές» αντιλήψεις, αλλά:
  - μεροληπτική αντίληψη της περιοχής κατοικίας ως λιγότερο επιβαρυμένης από την Ελλάδα στην ομάδα μακριά από ΧΥΤΑ,
  - μεροληπτική(;) αντίληψη της περιοχής κατοικίας ως λιγότερο επιβαρυμένης από την Αττική στην ομάδα μακριά από ΧΥΤΑ.

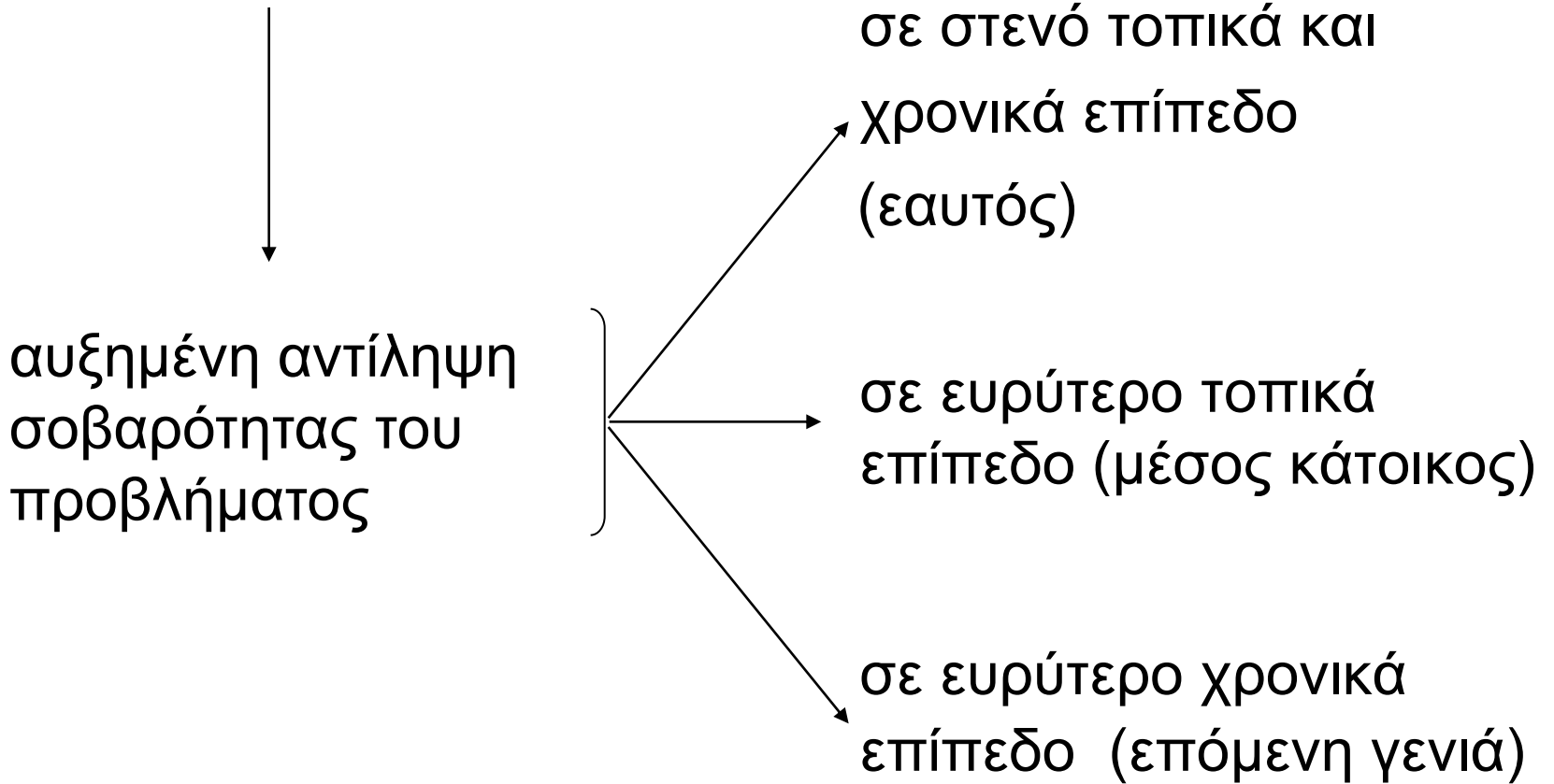
Αποτελέσματα και Συζήτηση

Ερευνητικό ερώτημα 2

Αντιλήψεις για το βαθμό σοβαρότητας των επιπτώσεων της παραγωγής μεγάλου όγκου απορριμμάτων στο Λεκανοπέδιο της Αττικής σε τρία επίπεδα αποδεκτών:

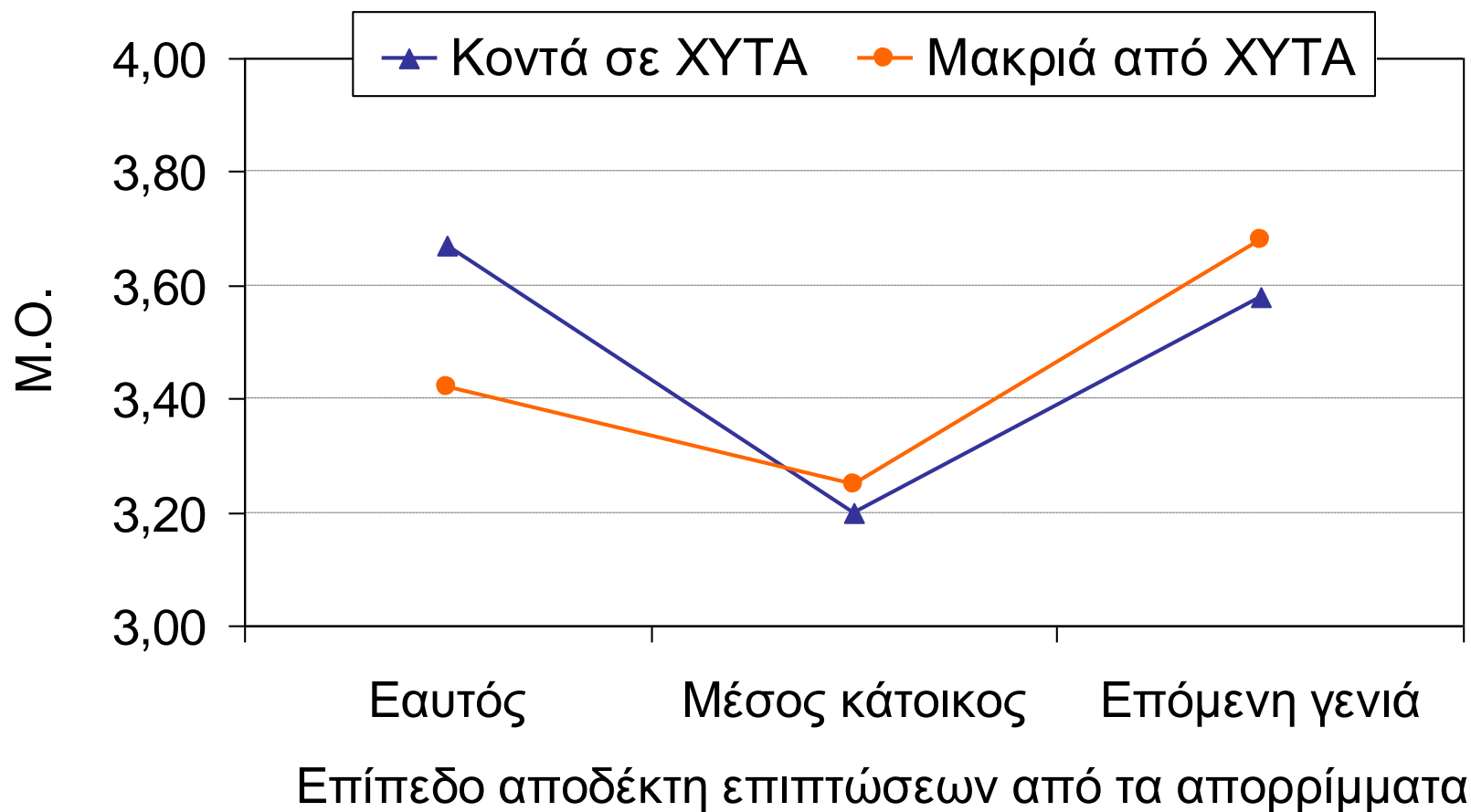
- ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ
- ΤΟ ΜΕΣΟ ΚΑΤΟΙΚΟ ΤΟΥ ΛΕΚΑΝΟΠΕΔΙΟΥ
- ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΓΕΝΙΑ

διερευνάται αν η άμεση εμπειρία τοπικών επιπτώσεων προκαλεί:

- Ο κύριος παράγοντας που ενισχύει την αίσθηση κινδύνου των ανθρώπων είναι το να είναι η απειλή **προσωπική, ευθεία και άμεση** (Slovic et al., 1978).
- Κατά το σχηματισμό των αντιλήψεων σχετικά με την απειλητικότητα των περιβαλλοντικών κινδύνων για τον εαυτό ενδέχεται να υπεισέρχεται η «**μεροληπτική αισιοδοξία**», δηλαδή η τάση να περιμένει κανείς ότι ο ίδιος θα έχει ένα καλύτερο μέλλον από ό,τι οι ομόλογοί του (Schmidt & Gifford, 1989. Fridgen, 1994).
- Η αντίληψη του κινδύνου και η σχετική ανησυχία είναι **κοινωνικά κατασκευασμένες** (Baxter & Lee, 2004).
  - **Θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων** (Moscovici, 1976, 1988) και **θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας** (Tajfel, 1982. Breakwell, 1993a,b. Vala, 2000).

Αλληλεπίδραση του επιπέδου αποδέκτη και της απόστασης της περιοχής κατοικίας από ΧΥΤΑ πάνω στους μέσους όρους της αντιλαμβανόμενης σοβαρότητας των επιπτώσεων.

- Για τον εαυτό η ομάδα «κοντά σε ΧΥΤΑ» ανέφερε πολύ υψηλότερο μέσο όρο αντιλαμβανόμενου βαθμού σοβαρότητας επιπτώσεων από ό,τι η ομάδα «μακριά από ΧΥΤΑ».
- Αντίθετα, για τα άλλα δύο επίπεδα αποδεκτών οι κάτοικοι «μακριά από ΧΥΤΑ» ανέφεραν ελαφρώς υψηλότερους μέσους όρους αντιλαμβανόμενου βαθμού σοβαρότητας επιπτώσεων συγκριτικά με τους κατοίκους «κοντά σε ΧΥΤΑ».
- Και στις δύο ομάδες οι μέσοι όροι αντιλαμβανόμενης σοβαρότητας επιπτώσεων για το μέσο κάτοικο είναι χαμηλότεροι από τους μέσους όρους για τον εαυτό, ενώ οι μέσοι όροι αντιλαμβανόμενης σοβαρότητας των επιπτώσεων για την επόμενη γενιά είναι υψηλότεροι από τις αντίστοιχες τιμές για το μέσο κάτοικο.

- Και στις δύο ομάδες: απουσία μηχανισμών μεροληπτικής αισιοδοξίας.
- Ομάδα «κοντά σε ΧΥΤΑ»: δικαιολογημένος διαχωρισμός «εαυτού» από «μέσο κάτοικο».
- Ομάδα «μακριά από ΧΥΤΑ»: αδικαιολόγητος διαχωρισμός «εαυτού» από «μέσο κάτοικο».
  - Ασυνέπεια προς εύρημα για περιοχή κατοικίας
  - Μηχανισμός «μεροληπτικής απαισιοδοξίας»(;)
  - Πιθανή ερμηνεία: το πρόβλημα των απορριμμάτων στην Αττική εγείρει διομαδικές συγκρούσεις, όπου οι πάντες αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως θύμα. Το «διακύβευμα» διαμορφώνει τις αντιλήψεις;
  - Πιθανή «τρίτη μεταβλητή»: ηλικία.

Αποτελέσματα και Συζήτηση

Ερευνητικό ερώτημα 3

Αξιολόγηση όσον αφορά την ιεράρχηση 8 πιθανών συνεπειών του προβλήματος των απορριμμάτων με βάση την προτεραιότητα επίλυσης.

-
- Αυξημένη σημασία της άμεσης εμπειρίας στη διαμόρφωση στάσεων και αντιλήψεων (Fazio, 1986, 1990. Bonaiuto et al., 1996. Arcury & Christianson, 1990).
  - Η δυσαρέσκεια για ορισμένες αρνητικές επιπτώσεις ενός ΧΥΤΑ (π.χ. αισθητηριακές, μείωση της αξίας των ιδιοκτησιών) εξαρτάται από την απόσταση του τόπου κατοικίας από αυτόν, ενώ για άλλες (π.χ. αισθητική των ΧΥΤΑ, μόλυνση πηγών και ρεμάτων) η απόσταση κατοικίας από τον ΧΥΤΑ δεν παίζει ρόλο (Furuseth & Johnson, 1988).

-
- Η αντιλαμβανόμενη απειλή για τον εαυτό είναι ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας της φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς (Hatfield & Job, 2001).
  - Στα περιφερειακά (ως προς το «εγώ», το «εδώ» και το «τώρα») γεγονότα δεν δίνεται μεγάλο βάρος κατά τη λήψη αποφάσεων (Vlek & Keren, 1992).

Επιπτώσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά προτεραιότητα

«κοντά σε ΧΥΤΑ»

1. ρύπανση αέρα
2. ρύπανση υδάτων
3. δυσοσμία
4. συμβολή στην υπερθέρμανση του πλανήτη

.....

8. μείωση αξίας ιδιοκτησιών

«μακριά από ΧΥΤΑ»

1. ρύπανση αέρα
2. ρύπανση υδάτων
3. συμβολή στην υπερθέρμανση του πλανήτη
4. ρύπανση υπεδάφους

.....

8. μείωση αξίας ιδιοκτησιών

Αποτελέσματα και Συζήτηση

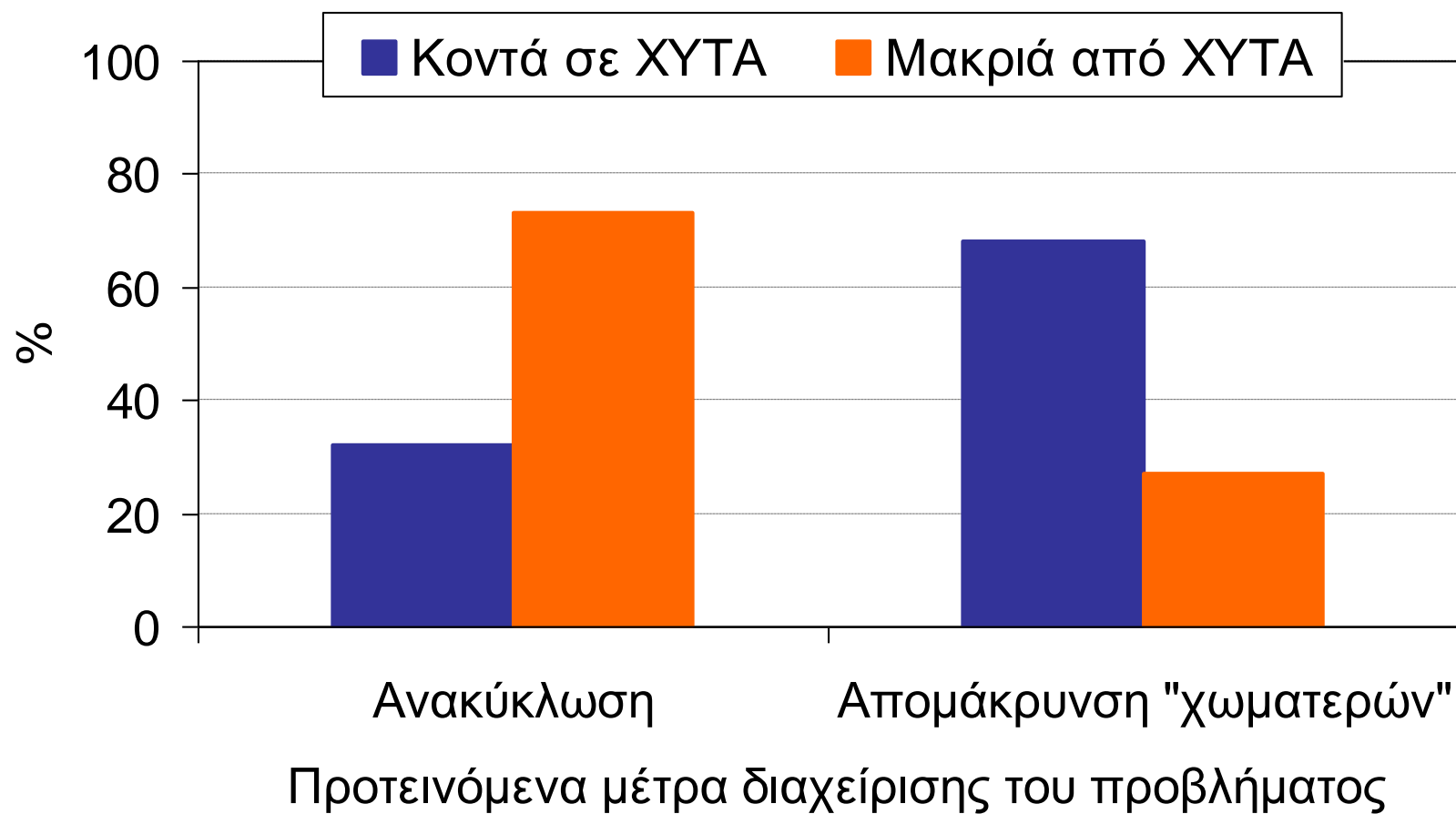
Ερευνητικό ερώτημα 4

- Πρόκριση ενός ανάμεσα σε δύο πιθανά μέτρα διαχείρισης του προβλήματος των απορριμμάτων για άμεση προώθηση:
  - (α) άμεση απομάκρυνση των χωματερών από τις κατοικημένες περιοχές,
  - (β) προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης.

- Απομάκρυνση των χωματερών από τις κατοικημένες περιοχές):
  - άμεση αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων των περιοίκων των χωματερών,
  - προσανατολισμός στο «εδώ» και «τώρα».
- Προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης:
  - προσανατολισμός σε μια πιο μακροπρόθεσμη αλλά τελικά πιο ριζική αντιμετώπιση του όλου προβλήματος των απορριμμάτων,
  - πιο «οικολογική» λύση.

- Επιβάρυνση από προβλήματα άμεσου ζωτικού περιβάλλοντος: άμεση προσβολή, σωματική και πνευματική.
- Επιβάρυνση από προβλήματα ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος: συμβολική, μη αλληλεπιδραστική.
- Ανάγκη για ικανοποιητικό άμεσο ζωτικό περιβάλλον: χαμηλής τάξης στην ιεραρχία των αναγκών του Maslow.
- Ανάγκη για ποιοτικό ευρύτερο φυσικό περιβάλλον: υψηλής τάξης στην ιεραρχία των αναγκών του Maslow.

Προτεινόμενα μέτρα διαχείρισης του προβλήματος των απορριμμάτων ως προς την απόσταση της περιοχής κατοικίας από ΧΥΤΑ

-
- Ομάδα «κοντά σε ΧΥΤΑ»: ποσοστό 67,9% προκρίνει την άμεση απομάκρυνση των χωματερών από τις κατοικημένες περιοχές.
  - Ομάδα «μακριά από ΧΥΤΑ»: ποσοστό 73,1% προκρίνει την προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης.
  - Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την ερευνητική υπόθεση.

Προτεινόμενες ερμηνείες μειοψηφιών

«κοντά σε ΧΥΤΑ»

- χαμηλότερη προσκόλληση στην κοινότητα,
- «θερμότερη» υιοθέτηση του βιοσφαιρικού ή του βιοσφαιρικού-κοινωνικού προσανατολισμού αξιών,
- πιο «ολιστική» θεώρηση του προβλήματος.

«μακριά από ΧΥΤΑ»

- επιθυμία για ακόμα μεγαλύτερη απόσταση του ΧΥΤΑ από την περιοχή κατοικίας (εγγωιστικός προσανατολισμός αξιών),
- ενσυναισθητικά ενδιαφέροντα (κοινωνικός-αλτρουιστικός προσανατολισμός)

Περιορισμοί

- Δεν υπήρξαν μετρήσεις αξιών, ούτε κοινωνικής ταυτότητας.
  - ΑΛΛΑ ενδεχόμενο όφελος: μη ενεργοποίηση του κοινωνικά επιθυμητού.

Προεκτάσεις – εφαρμογές

- Πιθανά οφέλη από τη διερεύνηση και δημοσιοποίηση των αντιλήψεων και στάσεων που μελετήθηκαν:
  - συμβολή στη διαμόρφωση σχετικών αναπαραστάσεων με «υπερομαδικό» κύρος, καθώς η κυκλοφορία των αναπαραστάσεων διαμέσου της κοινωνίας συνεισφέρει στο επίπεδο συναίνεσης που συγκεντρώνουν (Moscovici, 1988. Castro & Lima, 2001),
  - συμβολή στη δημιουργία κοινωνικής ενσυναίσθησης.
- Πρόταση κοινωνικής περιβαλλοντικής πολιτικής:
  - μέτρα ενίσχυσης της ευρύτερης τοπικής ταυτότητας (επίπεδο λεκανοπεδίου Αττικής έναντι επιπέδου περιοχής κατοικίας).